

Even uw aandacht...

Deze 'smaakmaker' laat u toe kennis te maken met dit werk.

Dit tekstfragment mag niet gebruikt worden voor opvoering. Het mag niet worden gedownload, afgedrukt of verder verspreid.

Indien deze smaakmaker u bevalt, raden we u aan het volledige toneelstuk te ontlenen en te lezen voor u tot de aankoop van boekjes voor opvoering beslist.

Veel leesplezier!

RELATIEF

toneelspel in vier bedrijven

door

Peter de Kemel

1880

Toneelfonds J. Janssens – Antwerpen
2016
Nr. 2217

DE ZAAK HUMANUS MENS

Toneelspel in zes taferelen

door

PAUL VAN KEYMEULEN

Toneelfonds J. JANSSENS * Antwerpen

1989

(N° 1791)

OPVOERINGSRECHT

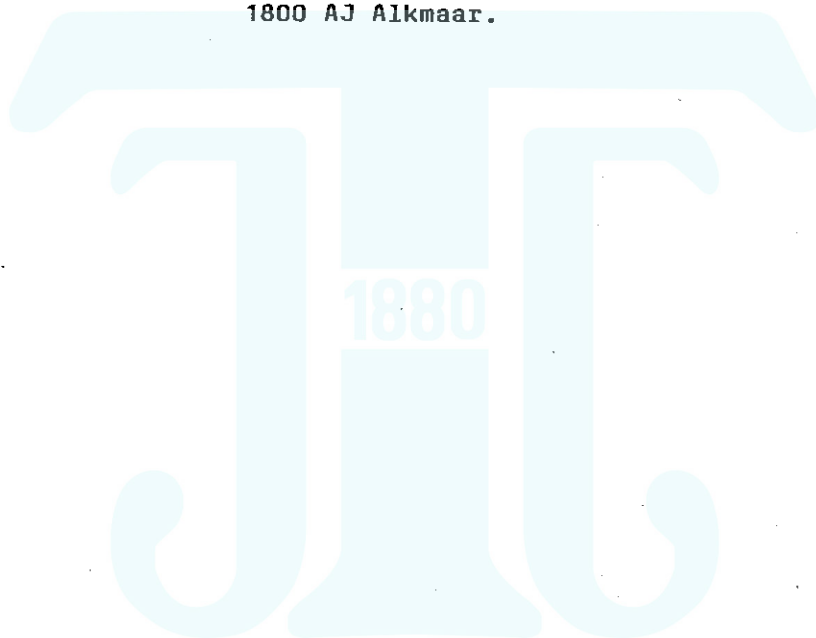
Het opvoeringsrecht wordt verkregen na aankoop van tenminste 15 tekstboekjes bij de uitgever en na betaling van de verschuldigde auteursrechten aan: S.A.B.A.M.

Aarlenstraat 75-77
1040 Brussel.

Men mag geen gebruik maken van gekregen of gehuurde boekjes!

Voor Nederland wende men zich tot:

I.B.V.A. "Holland"
Postbus 363
1800 AJ Alkmaar.

© 1989 Toneelfonds J. Janssens / Paul van Keymeulen

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvuldigd en/of openbaar gemaakt op enigerlei wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

PERSONAGES

(5 dames - 13 heren + figuratie)

Dokter Mens

Karoon

Directeur 1, 2, 3, 4

Typiste

Mevrouw Mens

Voorzitter

Openbare aanklager

Assessor

Griffier

Jury

Volk

Meneer Beukelaers

Mevrouw Irena Pirlet

Juffrouw Beyens

Mevrouw Adriaensens

Dokter Haerens

Dokter Havank

Pieter Amssons

Meneer Mertens

Inquisiteur

EEN

(Een wachtzaal in een openbaar gebouw. Onpersoonlijk. Onvriendelijk. Een apart hokje voor Karoon, de huisbewaarder. Dokter Mens komt binnen, kijkt rond. Karoon doet hem teken naderbij te komen.)

KAROON - Meneer?

MENS - Kan ik bij u terecht?

KAROON - Niet alleen kan u bij mij terecht, meneer, maar u kan me niet voorbij.

MENS - Oh!

KAROON - Iedere bezoeker moet langs mij passeren. Nou, als ik zeg "bezoeker" is dat bij manier van spreken. Bezoeker is veel gezegd.

MENS - Ik werd opgeroepen!

KAROON - Opgeroepen is ook al niet de juiste term. Maar wat doet het ertoe?

MENS - Kan u me helpen, meneer...?

KAROON - Karoon is de naam. Ik ben de portier. In onze familie zijn we portier van vader op zoon. Mijn vader had Latijn en Grieks gestudeerd. Vandaar mijn naam, naar het schijnt. Ik weet, het is een ongewone naam. Maar wat doe ik eraan? En wat betekent een naam. Een naam is een etiket, meer niet. Men zou evengoed een nummer kunnen dragen zoals een auto. Meneer K 207 AR of mevrouw F 408 AM. Klinkt dat niet grappig? Trouwens met de computers zijn we al aardig op weg. Ik lees hier in DE TIJD - maar is DE TIJD sedert Einstein wel betrouwbaar? - ik lees hier in DE TIJD dat men de hele mensheid kan opslaan in een chip van een paar vierkante centimeter. En we zijn met meer dan vijf miljard. Wat de wetenschap al niet vermag. We naderen allengs het jaar tweeduizend, laten we dat toch niet vergeten.

MENS - Meneer Karoon?

KAROON - Ik klets maar, ik klets maar wat.

MENS - Mijn tijd is kostbaar.

KAROON - Meent u dat werkelijk? Ja, dat is een van die slogans van deze tijd. Tijd is geld, zegt men. Vroeger was dat misschien zo. Maar nu!

En hier! Hier geldt die slogan niet. U zult het gauw merken.

MENS - Ik heb een oproep ontvangen.

KAROON - Oh, oh! Een oproep? Zo mag u het niet noemen. Hoogstens een verzoek.

MENS - Goed dan : de administratie heeft me verzocht...

KAROON - Dat klinkt al heel wat beter en vriendelijker, niet? Sedert onze administratie onder minister...ja, hoe heet die ook weer ... ze komen en gaan zo dikwijls en we hebben er zoveel... sedert onze administratie een menselijker gelaat heeft opgezet lijkt alles veel vlotter te verlopen. Zoals u trouwens zult merken. (-) Met wat kan ik u helpen?

MENS - Zoals ik al zei, ik kreeg een oproep om mij hier aan te bieden op vrijdag, dertien december om negen uur.

KAROON - Het klopt : we zijn vandaag vrijdag dertien december. Alleen het uur klopt niet : het is dertien minuten over negen.

MENS - Ik was toch op tijd, meen ik.

KAROON - Zeker, zeker : u was op tijd. Die klok staat al jaren stil. Ze moet geolied worden. Al jaren. Een volledige beurt zou ook geen kwaad kunnen. Maar er zijn geen kredieten. De administratie heeft geen geld beschikbaar voor een doodgewone onderhoudsbeurt. En daarom staat die klok stil. Trouwens, mijn loge en de hele wachtzaal moeten nodig opgefrist. Een laagje verf zou geen kwaad kunnen. Maar ook voor verf is er geen geld. Nou, voor mij hoeft het niet, ik vind het hier best gezellig en mijn tijd zal het wel duren.

MENS - Meneer Karoon, alstublieft!

KAROON - Pardon, pardon! (-) Laat ik eerst uw kaart invullen. Naam?

MENS - Mens.

KAROON - Zoals : mens?

MENS - Ja!

KAROON - Wat eigenaardig. Mens M.E.N.S.?

MENS - Precies : M.E.N.S.

KAROON - Voornaam?

MENS - Manus.

KAROON - Manus?

MENS - Als u verkiest : Humanus!

KAROON - Oh, oh, ik heb geen voorkeur. (-) Ik heb hier onlangs een man gehad en die zijn naam...

MENS - Meneer Karoon!

KAROON - Pardon, pardon! Zoals ik zei, ik noteer enkel de naam en verder introduceer ik u bij de kwestieuze dienst. Vindt u ook niet dat "kwestieus" zo'n belabberd woord is? Niet? Het wordt in dit huis nogal veel gebruikt in brieven! Enfin! Dus : Humanus. En verder?

MENS - Niets!

KAROON - Geen tweede naam?

MENS - Neen!

KAROON - Oh, dan is u vast geen Hollander. (-) Geboren?

MENS - Drie drie drieëndertig.

KAROON - Drie maart negentienhonderddrieëndertig. Geboorteplaats?

MENS - Ongekend.

KAROON - Niet gekend? U bent toch ergens geboren, in een stad, op het land, weet ik veel.

MENS - Het spijt me dat ik u moet teleurstellen. Mijn identiteitskaart vermeldt geen geboorteplaats.

KAROON - Ik schrijf: ongekend. Beroep?

MENS - Arts.

KAROON - Oh! U bent dokter! Ik heb hier onlangs nog een dokter gehad.
Nou! (*Bedenklijk gezicht.*)

MENS - Een confrater?

KAROON - Die komen hier meer.

MENS - Ah!

KAROON - Reden van uw bezoek?

MENS - Ik heb hier een brief.

KAROON - Even zien. Als ik goed lees gaat het om de verkoop van een perceel villagrond in Brasschaat.

MENS - U hebt goed gelezen.

KAROON - Ik noteer dan als reden van uw bezoek : verkoop van een perceel grond.

MENS - Villagrond!

KAROON - Villagrond. Ziezo!

MENS - Wat gebeurt er nu?

KAROON - Uw kaart gaat in een koker en in de buis en komt terecht waar ze zijn moet. (*Stopt de kaart in een koker en de koker in de communicatiebuis. Gezoem.*) Dat is alweer gebeurd.

MENS - En verder?

KAROON - Verder?

MENS - Ja! Wat gebeurt er nu?

KAROON - Wachten!

MENS - Wachten?

KAROON - En geduld oefenen. Ik raad u aan in een van die gemakkelijke stoelen te gaan zitten. U kunt onze tijdschriften rustig doornemen. We hebben een mooie verzameling.

MENS - Ja, maar waarop moet ik wachten?

KAROON - Dat u geroepen wordt.

MENS - Door de directeur?

KAROON - Door één van de directeurs. Vergeet niet, u bevindt zich hier in de centrale dienst. We hebben heel wat directeurs. Onze administratie is feilloos en doeltreffend gestructureerd. Geen mens geraakt door de mazen. Waterdicht is ze.

(Mens gaat zitten en bladert in een tijdschrift. Karoon verlegt papieren, kijkt soms naar Mens, naar de klok, naar de deur, enz. Drukkende stilte. Plots gaat de deur open en een directeur loopt gehaast binnen. Karoon en Mens veren recht.)

KAROON - Meneer de directeur.

DIRECTEUR1 - Karoon!

(De directeur loopt over de scène en verdwijnt aan de overzijde. Karoon gaat zitten en doet aan Mens teken hetzelfde te doen. Op: typiste. Zelfde spel.)

KAROON - Juffrouw!

TYPISTE - Morgen, Karoon. (*Doet teken aan Karoon: is ie er al? Karoon knikt.*) Oh jé! (*Verdwijnt vlug.*)

(Ze is nauwelijks verdwenen of daar verschijnen twee directeurs met elkaar in gesprek.)

KAROON - Heren directeurs.

DIRECTEUR2 - Karoon!

DIRECTEUR3 - Karoon!

(Ze verdwijnen op hun beurt. Verschijnt nu een directeur van het joviale type.)

DIRECTEUR4 - Morgen, Karoon.

KAROON - Goede morgen, directeur.

DIRECTEUR4 - Mooie dag, vandaag.

KAROON - Zoals iedere dag, directeur.

(De directeur 4 kijkt even naar Mens, schudt bedenkelijk het hoofd en verdwijnt op zijn beurt.)

MENS - Komen er nog?

KAROON - Ik denk van niet. De overigen hebben waarschijnlijk de lift genomen, in de garage. We hebben een onderaardse garage moet u weten. Zeer praktisch. Bent u met de wagen gekomen?

MENS - Neen! Ik heb gelopen.

KAROON - Is veel gezonder. Alhoewel, met al dat verkeer...

(Lange stilte.)

MENS - Men kan niet zeggen dat het hier druk is.

KAROON - Wat zegt u?

MENS - Dat er hier niet veel volk komt.

KAROON - Het is hier nooit druk, weet u. De speciale gevallen vragen niet zo heel veel personeel, precies omdat er zo weinig speciale gevallen zijn.

MENS - Als ik het goed begrijp, ben ik een speciaal geval.

KAROON - Inderdaad!

MENS - Dat belooft!

KAROON - Och, verwacht er niet te veel van. (*stilte*) Wat ik vragen wou.
Wat wilt u drinken bij uw sandwiches?

MENS - Bij mijn sandwiches?

KAROON - Tijdens de middagpauze! Ja, ziet u, wij serveren een lichte lunch tijdens de middagpauze voor het geval dat een onderhoud zou uitlopen.

MENS - Ah!

KAROON - Mensvriendelijk nietwaar, als u mij de woordspeling toelaat.
(*lacht*) Koffie of thee? Er is ook bier. In blik. Maar ik raad het u niet aan.

MENS - Neen?

KAROON - Neen! Je weet nooit of je de hele boel niet in je gezicht of op je kleren krijgt.

MENS - Dan maar koffie.

KAROON - Suiker?

MENS - Suiker!

KAROON - Melk?

MENS - Melk!

KAROON - Ik stel voor een sandwich-kaas en een broodje-ham.

MENS - Zoals u wilt.

KAROON - De broodjes zijn lekker, zoals u zult merken.

MENS - Ik hoop voor de middag weg te zijn.

KAROON - Daar zou ik toch niet op rekenen. Ziezo : de bestelling is genoteerd en wordt meteen doorgegeven. (*Bestelbon in koker, koker in de buis. Gezoem. Stilte.*)

MENS - Nu kan het toch niet lang meer duren.

KAROON - Dat weet je nooit. De administratie is onvoorspelbaar, dokter. Je denkt dat het vlug voor mekaar komt en het duurt uren. Daarom, zoals ik reeds zei : geduld en nogeens geduld.

MENS - Kunt u niet even telefoneren?

KAROON - Telefoneren? Vergeet het maar. Het is mij ten strengste verboden enig initiatief te nemen. Ik vul alleen de steekkaarten in. En ik bestel de lunch voor de gasten. Telefoneren!?! Ik merk dat u van de administratie geen kaas hebt gegeten.

MENS - Een telefoontje zou mijn zaak toch kunnen bespoedigen?

KAROON - Meent u dat werkelijk? Misschien zou dit initiatief een averechts effect hebben. Trouwens, hoe zou ik kunnen telefoneren? Deze telefoon gaat slechts in één richting. Als hij rinkelt neem ik de hoorn op en luister. Maar zelf telefoneren kan ik niet. Ik moet wachten tot ik word opgebeld. Daarom, meneer Mens, wees geduldig, geduldig.

(Stilte. Als de stilte ondraaglijk wordt gaat plots een rood licht aan en uit en begint de telefoon te rinkelen, oorverdovend. Mens veert recht en kijkt beduusd rond, terwijl zakt het

DOEK

TWEE

(Een gerechtszaal. Klein, haast gezellig. Mens zit in de box, die eigenlijk geen box is. Aan een lange tafel, op een klein verhoog, is plaats voor een voorzitter en twee assessoren. Bezijden die tafel, iets lager, zit de stenotypiste voor haar machientje. Aan de wand een klok die negen uur dertien aangeeft. Mens ziet er niet meer zo zelfzeker uit.)

TYPISTE - Maak het u gemakkelijk.

MENS - U hebt mooi praten.

TYPISTE - Het duurt niet meer zo lang.

MENS - Ik ben hierheen gekomen... Enfin, ik werd ontboden. Ik dacht voor een paar correcties in mijn dossier, en nu blijkt... Dit lijkt hier fel op een verhoor in regel en op een verhoor volgt gewoonlijk een veroordeling.

TYPISTE - Of een vrijspraak.

MENS - *(op twijfelachtige toon)* Of een vrijspraak.

TYPISTE - Ik begrijp dat het decor u wat afschrikt. Maar de heren zijn nu eenmaal op decorum gesteld. Neem b.v. mijn geval, ik bedoel mijn taak. Ik ben aangeworven om het verhoor, euh het onderhoud in steno op te nemen en daarna uit te tikken. Men had evengoed het euh, gesprek op band kunnen opnemen en mij daarna laten uittikken. De toestellen hebben we. Ze dienen alleen te worden ingeschakeld.

MENS - Waarom die omslachtigheid, al dat vertoon?

TYPISTE - De heren willen naderhand geen discussie over wat gezegd is. Tot het laatste woord toe wordt opgenomen en door mij uitgetikt. Dat is nu eenmaal de gewoonte. Daarvoor word ik betaald.

MENS - Mijn dossier is zo eenvoudig als maar zijn kan.

TYPISTE - Tja, dat denkt elke cliënt.

MENS - Cliënt?

TYPISTE - Enfin, bij manier van spreken.

MENS - Maar mijn dossier is eenvoudig.

TYPISTE - Ik weet wel beter. Een dossier is nooit eenvoudig. Er zijn omstandigheden die meestal psychologische achtergronden

blootleggen, er zijn antecedenten en erfelijkheidsfactoren; je hebt de opvoeding en de religie en al die elementen vormen een geheel van feiten en omstandigheden die hun oordeel bepaalt.

MENS - Maar, mevrouw...

TYPISTE - Juffrouw!

MENS - Maar, juffrouw, al die beschouwingen hebben met mijn dossier niets te maken.

TYPISTE - Bent u daar zeker van, meneer Mens?

MENS - (*aarzelend*) Denkt u dat mijn geval...?

TYPISTE - Speciaal is het alleszins, want wij behandelen alleen speciale gevallen.

MENS - Denkt u werkelijk ...

TYPISTE - Och, als ik u was, zou ik mij geen zorgen maken. Wij hebben aan alles gedacht. Onze dienst is geolied als geen. Administratief gezien vindt u geen betere.

MENS - En geen tragere!

TYPISTE - Foei, meneer Mens. Ik weet het, 't gewone volk beweert dat de administratieve molens langzaam malen. Maar ze malen, meneer Mens. Wat zouden wij dan geven om wat jan-met-de-pet zegt en meent? Onze dienst staat hoog aangeschreven. Hij werkt feilloos. En definitief. Na ons kan men niet in beroep gaan of een beroep doen op de Raad van State of op het Hof voor de Rechten van de Mens in Straatsburg. Wij werken autonoom, feilloos, definitief.

MENS - (*schamper*) U stelt mij gerust, juffrouw.

TYPISTE - Dat is ook een van mijn taken: de patiënt, pardon, ik bedoel de cliënt gerust stellen. (*poos*) Ik veronderstel dat de heren niet lang meer op zich zullen laten wachten.

MENS - Het wordt wel tijd.

TYPISTE - Tijd speelt geen rol. Hier staat de tijd stil. Hier telt alleen plicht en efficiëntie. (*Men hoort een bel in de belendende kamer.*) Daar komen de heren directeurs. Staat u recht, a.u.b.

(Mens staat recht. De deur gaat open en twee directeurs komen plechtstatig binnen: in het zwart gekleed, dossier onder de arm. Ze gelijken op elkaar, ware het niet dat nr.1 een snor draagt en nr.2 kaal is. Ze

installeren zich, bewust van hun waardigheid.)

DIRECTEUR1 - Meneer Mens, we hebben u geconvoceerd om klaarte te brengen in uw geval en uw dossier rustig te bespreken. We zullen er dus de tijd voor nemen.

MENS - Meneer, mag ik...

DIRECTEUR1 - Meneer de directeur, alstublieft.

MENS - Meneer de directeur, mag ik erop wijzen dat mijn zaak eenvoudig is en dat een uitgesponnen procedure...

DIRECTEUR1 - Eenvoudig zegt u, m'n waarde heer Mens. *(tot zijn collega)* Toch wel eigenaardig dat ieder geconvoceerde van mening is dat zijn zaak eenvoudig is.

DIRECTEUR2 - Heet onze afdeling niet "Speciale Gevallen"?

DIRECTEUR1 - Inderdaad, collega, inderdaad!

MENS - Mag ik er, meneer de directeur, ook aan toevoegen dat ik om halfelf in mijn ziekenhuis word verwacht en dat ik geen schikkingen getroffen heb voor een langere afwezigheid.

DIRECTEUR1 - Dat is niet voorzichtig, dokter Mens. Een staatsburger, die naam waardig, is steeds op elke eventualiteit voorbereid. Maar goed, we zorgen ervoor dat u niets tekort komt. *(tot typiste)* Heeft Karoon dan geen regelingen getroffen, juffrouw?

TYPISTE - Toch wel, meneer de directeur.

MENS - *(schamper)* Broodjes met koffie!

DIRECTEUR1 - Op Karoon kan men zich verlaten. Er bestaat geen betere huisbewaarder. Maar ter zake. *(Kijkt even in het dossier.)* Meneer Mens, ik lees in uw dossier dat u een perceel grond hebt verkocht, een perceel gelegen Korhoenlaan 13, in de gemeente Brasschaat.

MENS - Dat perceel is niet alleen verkocht maar ook, bij het verlijden van de akte door notaris Damen te Antwerpen, volledig door de koper betaald.

DIRECTEUR1 - Jammer, dat is hoogst jammer. Want de verkoop moet worden ongedaan gemaakt.

MENS - De akte is reeds verleden.

DIRECTEUR1 - Maar niet geregistreerd, zoals ik merk. Annulatie door de overheid - en die vertegenwoordigen wij - is dus nog mogelijk.

MENS - En op welke basis, als ik vragen mag, meneer de directeur?

DIRECTEUR1 - Op welke basis? U bedoelt om welke reden?

MENS - Bij mijn weten zijn er geen fouten gemaakt, noch vergissingen gebeurd.

DIRECTEUR1 - Toch, toch! Door u en door uw notaris. Maar aangezien u de opdrachtgever bent, kent de fiscus alleen u als verantwoordelijke. U hebt verschillende fouten gemaakt en u schijnt er u niet van bewust.

MENS - En wat voor fouten zou ik dan wel gemaakt hebben?

DIRECTEUR1 - Ik zou me daar niet vrolijk over maken, meneer Mens. Helemaal niet vrolijk. (*poos*) Volgens uw dossier bestaat uw eigendom in voornoemde plaats, Korhoenlaan te Brasschaat, uit twee percelen.

MENS - Inderdaad, met een gezamenlijke breedte aan de straatkant van honderd en tien meter.

DIRECTEUR1 - Inderdaad, zijnde perceel A zestig meter breed en perceel B vijftig meter breed. Het door u verkochte perceel beslaat evenwel een breedte van zesendertig meter en zesenzestig centimeter.

MENS - Precies een derde van de totale breedte.

DIRECTEUR1 - Waarom?

MENS - Heel eenvoudig, meneer de directeur, omdat kleinere percelen makkelijker verkopen en een hogere prijs halen.

DIRECTEUR2 - Logisch geredeneerd, maar erg lichtzinnig.

DIRECTEUR1 - Zeg dat wel, collega. (-) Meneer Mens, had u een verkavelings-vergunning?

MENS - Een verkavelingsvergunning? Waarom? Die grond is mijn eigendom en ik doe ermee wat ik wil, zou ik denken.

DIRECTEUR1 - Oh, wat een lichtzinnigheid. U meent dus dat u vrij bent met uw eigendom te doen wat u wil?

MENS - Dat recht staat in de grondwet.

DIRECTEUR1 - Maar behalve door de grondwet wordt ons land ook geregeerd door andere wetten o.m. door de voorschriften van de ruimtelijke ordening.

DIRECTEUR2 - Het zou wat moois zijn als iedereen zomaar kon bouwen waar hij wilde en wat hij wilde.

MENS - Het gaat hier over de verkoop van een perceel villagrond.

DIRECTEUR1 - Precies, meneer Mens: villagrond. Als u een verkavelingsvergunning had aangevraagd zou het gemeentebestuur, of alleszins het kadaster...

DIRECTEUR2 - Of het provinciebestuur.

DIRECTEUR1 - Inderdaad! ...zou één van die besturen u die toelating geweigerd hebben. En terecht!

MENS - Op welke grond, als ik vragen mag?

DIRECTEUR1 - *(toont hem een plan)* Bekijk eens het algemeen verkavelingsplan, meneer Mens. Hier ziet u de Korhoendreef, hier de Ruitersdreef en de omliggende lanen. Als u goed kijkt zult u merken dat al de percelen aan de straatkant een breedte hebben van tenminste vijftig meter. Minder brede stukken vindt men hier niet, omdat het een villawijk is. En villawijk betekent geen lintbebouwing maar afzonderlijke woningen die tenminste twintig meter van elkaar liggen. Als staatsburger en eigenaar van een perceel grond bent u gehouden de wetten te kennen en te respecteren. En dat hebt u niet gedaan.

MENS - Om die paar meter...

DIRECTEUR1 - Het gaat niet om tien meter of vijf of drie. Uitzonderingen bestaan niet, kunnen niet toegelaten worden. Het is wet en het blijft wet. Voor iedereen.

MENS - Voor iedereen? Laten we lachen.

DIRECTEUR2 - Meneer Mens, twijfelt u eraan dat in ons land niet iedereen gelijk is voor de wet? Denkt u dat discriminatie mogelijk is? Dat ze bestaat?

MENS - Ongetwijfeld!

DIRECTEUR2 - Ik vind het ongehoord dat u ten overstaan van twee vertegenwoordigers van ons staatsbestel boudweg durft te beweren dat wij discriminerend optreden tegenover de burgers van dit land.

MENS - Niets is evidenter, meneer de directeur. Het volstaat de adequate partijkaart op het gepaste ogenblik uit uw portefeuille te laten vallen... Een kruiwagen kan ook dienstig zijn, maar overal openen blauwe en groene briefjes deuren...

DIRECTEUR1 - Meneer Mens, u schijnt goed op de hoogte te zijn van die verfoeilijke praktijken. Zou het soms kunnen dat u bij de verkoop